

AKSIOLOGIK YONDASHUV ASOSIDA BO‘LAJAK INFORMATIKA O‘QITUVCHILARIDA RAQAMLI MEDIAKOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Anvarbekova Xilola Numanovna

73-DIUM o‘qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo‘ljak informatika o‘qituvchilarida raqamli mediakompetentligini rivojlantirishda aksiologik yondashuvning mazmuni, ahamiyati hamda pedagogik mexanizmlari yoritiladi. Raqamli media muhiti ta’lim jarayonida nafaqat texnik ko‘nikmalar, balki axloqiy-me’yoriy qadriyatlar, media madaniyat, axborot xavfsizligi va o‘z navbatida tanqidiy fikrlashni shakllantirishni ham talab qiladi. Tadqiqot doirasida aksiologik yondashuvga asoslangan metodik model ishlab chiqilgan bo‘lib, uning asosiy komponentlari: qadriyatlar tizimi, media bilimlar, mas’uliyatli onlayn xulq, media matnlarni tahlil qilish ko‘nikmalari va kreativ media faoliyatni rivojlantirish yo‘nalishlarida ham tahlil etilgan bo‘lib, metodik takliflarning amalga oshirilishi bo‘ljak informatika o‘qituvchilarida raqamli mediakompetentlikning samarali shakllanishiga yordam beradi.

Аннотация: В данной статье рассматриваются содержание, значение и педагогические механизмы аксиологической подготовки в развитии цифровой медиакomпетенции у будущих преподавателей информатики. Цифровая медиасреда требует формирования в образовательном процессе не только технических навыков, но и морально-этических ценностей, медиакультуры, информационной безопасности и, в свою очередь, критического мышления. В рамках исследования разработана методологическая модель, основанная на аксиологической интеграции, проанализированы ее основные компоненты: система ценностей, медиазнание, ответственное поведение в сети, навыки анализа медиатекстов и методы развития творческой медиатеательности. Внедрение методологических предложений будет способствовать эффективному развитию цифровой медиакomпетенции у будущих преподавателей информатики.

Abstract: This article discusses the content, importance, and pedagogical mechanisms of axiological training in the development of digital media competence in future informatics teachers. The digital media environment requires the formation of not only technical skills in the educational process, but also moral and ethical values, media culture, information security, and, in turn, critical thinking. Within the framework of the study, a methodological model based on axiological integration was developed, and its main components: value system, media knowledge, responsible online behavior, media text analysis skills, and creative media activity development methods were also analyzed, and the implementation of methodological proposals will help to effectively develop digital media competence in future informatics teachers. helps to form.

Kalit soʻzlar: aksiologik yondashuv, raqamli mediakompetentlik, informatika oʻqituvchisi, media savodxonlik, media madaniyat, axborot xavfsizligi, raqamli pedagogika.

Ключевые слова: **А**ксиологический подход, цифровая медиакompetentность, учитель информатики, медиакультура, медиаграмотность, информационная безопасность, медиаэтика

Keywords: Axiological approach, digital media competence, computer science teacher, media culture, media literacy, information security, media ethics

Kirish Hozirgi kunda taʼlim tizimida raqamli media texnologiyalari taʼlim jarayonining ajralmas qismi sifatida shakllanib bormoqda. Aynan, informatika oʻqituvchilarining raqamli media bilan ishlash koʻnikmalari ularga kelajakda oʻquvchilarga media savodxonlik, axborot madaniyati va raqamli xavfsizlik boʻyicha toʻgʻri yoʻnalish berishda muhim omil hisoblanadi. Shu bilan birga, media makonida turli axborotlar, reklama, manipulyativ matnlar va soxta maʼlumotlarning tez tarqalishi boʻlajak oʻqituvchilardan nafaqat texnik bilim, balki qadriyatlar asosidagi masʼuliyatli media xulqini ham talab qiladi.

Aksiologik yondashuv — oʻqituvchi shaxsining professional faoliyatida qadriyatlarni ustuvor qoʻyadigan metodik asos boʻlib, mediakompetentlikni faqat texnik koʻnikma sifatida emas, balki axloqiy, madaniy va ijtimoiy masʼuliyat bilan

uyg'un holda shakllantirishni ko'zlaydi. Mazkur maqola aynan shu yondashuvning ilmiy-nazariy asoslarini ochib beradi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari jamiyatda yuz berayotgan o'zgarishni qo'llab-quvvatlaydi, chunki odamlar shaxsiy, yuzma-yuz muloqotdan raqamli makonga o'tib borishdi. Ushbu yangi davr ko'pincha raqamli asr deb nomlanadi.

Qisqa qilib aytganda, yanada boy mamlakatlar va boy shaxslar ko'proq imkoniyatlardan foydalanadilar va shu sababli AKT taklif etayotgan afzallik va imkoniyatlardan yaxshiroq foydalana oladilar. Xorijiy tadqiqotchilardan biri Mayk Ribble sinf o'qituvchisi, o'rta maktab ma'muri, tarmoq menejeri va universitet o'qituvchisi bo'lib ishlagan. Uning raqamli fuqarolikning "To'qqizta elementi butun dunyo bo'ylab auditoriyani xabardor qildi va mas'uliyatli texnologiyalardan foydalanish bo'yicha muloqotga ilhom berdi"¹.

Ushbu kitobda raqamli fuqarolik texnologiyalardan foydalanishga nisbatan tegishli va mas'uliyatli xulq-atvor normalari sifatida ta'riflanadi. To'qqiz element raqamli fuqarolikning murakkabligini va texnologiyalardan foydalanish, suiste'mol qilish va noto'g'ri foydalanish masalalarini tushunish usuli sifatida aniqlangan: bu to'qqiz element raqamli fuqarolikni tashkil qiladi. Maktablarda raqamli fuqarolikning ushbu nashrida to'qqiz element hurmat, o'qitish va himoya qilish (REP) tamoyillari bo'yicha tashkil etilgan.

Aksiologik yondashuvga oid ilmiy qarashlar - pedagogika va ta'lim nazariyasida aksiologik yondashuv shaxsda qadriyatlar tizimini shakllantirishga yo'naltirilgan metodologik yo'nalish sifatida talqin qilinadi. Tadqiqotchilar aksiologik yondashuvni:

- shaxsning ma'naviy-axloqiy rivoji,
- kasbiy qadriyatlarni shakllantirish,
- ta'lim jarayonida ongli munosabatni rivojlantirish

bilan bog'laydilar.

Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, aksiologik yondashuv asosan:

¹ Mike Ribble'ning rasmiy sayti — *DigitalCitizenship.net* (9 ta element va S3 (Safe-Savvy-Social) ramkasi): <https://www.digitalcitizenship.net/>. [Digital Citizenship+1](#)

pedagog shaxsini tarbiyalash, kasbiy etikani rivojlantirish, ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish yo'nalishlarida qo'llanilgan.

Biroq, mavjud tadqiqotlarda aksiologik yondashuv:

- raqamli mediakompetentlik bilan bevosita bog'lanmagan;
- raqamli muhitdagi xulq-atvorni shakllantirishda tizimli metod sifatida yetarli darajada yoritilmagan.

Raqamli mediakompetentlik bo'yicha ilmiy tadqiqotlar so'nggi yillarda: media savodxonlik, raqamli kompetensiya, axborot madaniyati masalalari ko'plab ilmiy ishlarda tadqiq etilgan.

Olimlar mediakompetentlikni: axborotni qabul qilish, tahlil qilish, baholash, yaratish kabi ko'nikmalarining majmui sifatida ta'riflaganlar.

Ko'pgina tadqiqotlarda: texnologik yondashuvga, AKTdan foydalanish ko'nikmalariga, axborotni izlash va qayta ishlashga ko'proq e'tibor qaratilgan.

Ammo, mediakompetentlikning:

- aksiologik (qadriyatli),
- axloqiy,
- refleksiv

komponentlari yetarli darajada ochib berilmagan, ayniqsa bo'lajak informatika o'qituvchilari misolida.

Bo'lajak informatika o'qituvchilarini tayyorlash bo'yicha tadqiqotlar ya'ni quydagicha o'rganilgan.

- Ilmiy manbalarda bo'lajak informatika o'qituvchilarini tayyorlash jarayoni:
- kasbiy kompetensiyalar,
- pedagogik mahorat,
- AKT savodxonligi

nuqtayi nazaridan kelib chiqib keng o'rganilgan. Shu bilan birga:

- ularning raqamli muhitdagi mas'uliyatli xulqi;
- media makonda qadriyatlarga asoslangan qaror qabul qilishi;
- o'quvchilarga namuna bo'la oladigan raqamli madaniyati

masalalari yetarli darajada tadqiq etilmagan. Adabiyotlar tahlilidan chiqarilgan xulosalar shuni anglatadiki - Ilmiy adabiyotlar tahlili asosida quyidagi ilmiy bo'shliq aniqlandi:

- aksiologik yondashuv va raqamli mediakompetentlik alohida o'rganilgan;
- ularni integratsiyalashgan, bosqichli va metod darajasida ishlab chiqilgan tadqiqotlar yetarli emas;
- bo'lajak informatika o'qituvchilari uchun maxsus metodika mavjud emas.

Aynan shu holat mazkur tadqiqotning dolzarbligi va ilmiy yangiligini belgilaydi.

Tadqiqotning metodologik asoslari. Mazkur tadqiqot quyidagi metodologik yondashuvlarga asoslanadi:

- ❖ Aksiologik yondashuv – raqamli mediakompetentlikni rivojlantirishda qadriyatlarni markazga qo'yish;
- ❖ Kompetensiyaviy yondashuv – bilim, ko'nikma, munosabat va xulq-atvor birligini ta'minlash;
- ❖ Faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv – mediakompetentlikni real faoliyat orqali shakllantirish;
- ❖ Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim – talabaning individual tajribasi va pozitsiyasini inobatga olish;
- ❖ Tizimli yondashuv – metod, vosita, natija va baholashning uzviy bog'liqligi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlardan foydalanildi:

- ❖ Nazariy metodlar: ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish; taqqoslash va umumlashtirish; pedagogik modellashtirish.
- ❖ Empirik metodlar: anketa va so'rovnoma; test va diagnostika; kuzatuv; suhbat; tajriba-sinov ishlari.
- ❖ Statistik metodlar: foiz ko'rsatkichlari; taqqoslovchi tahlil; natijalarni grafik va jadval ko'rinishida ifodalash.

Tadqiqotda ishlab chiqilgan metodik model quyidagi bosqichlardan iborat:

- ❖ Diagnostik bosqich;
- ❖ Shakllantiruvchi bosqich;
- ❖ Nazorat-baholash bosqichi.

Mazkur model asosida **“QADR–MEDIA”** metodi tajriba-sinovdan o‘tkazildi. Tadqiqotning metodologik asoslari: raqamli mediakompetentlikni qadriyatlar asosida shakllantirishga, bo‘lajak informatika o‘qituvchilarining kasbiy va ijtimoiy mas’uliyatini oshirishga hamda oliy ta’lim amaliyotida innovatsion metodlarni joriy etishga asosiy e’tibor qaratilgan.

NATIJALAR. Tadqiqot davomida aksiologik yondashuv asosida ishlab chiqilgan metodika bo‘lajak informatika o‘qituvchilarining raqamli mediakompetentligini rivojlantirishga sezilarli ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Tadqiqot natijalari oliy ta’lim tizimida bo‘lajak informatika o‘qituvchilarini tayyorlash jarayonini takomillashtirishda muhim amaliy ahamiyatga ega bo‘lib, quyidagi yo‘nalishlarda qo‘llanilishi mumkin. Ishlab chiqilgan metodika oliy ta’lim muassasalarida “Informatika va axborot texnologiyalari”, “Raqamli ta’lim”, “Media savodxonlik” fanlarini o‘qitishda amaliy qo‘llash uchun tavsiya etiladi. “QADR–MEDIA” metodi malaka oshirish va qayta tayyorlash kurslarida faoliyat yuritayotgan informatika o‘qituvchilarining raqamli mediakompetentligini rivojlantirishda qo‘llanishi mumkin.

Tajriba-sinov ishlari pedagogika oliy ta’lim muassasasida tahsil olayotgan talabalar ishtirokida olib borildi va ular tajriba hamda nazorat guruhlariga ajratiladi.

“QADR–MEDIA” METODI - Aksiologik yondashuv asosida raqamli mediakompetentlikni rivojlantirish metodi.

Metodning maqsadi – talabalarda raqamli media bilan ishlashda qadriyatga asoslangan qaror qabul qilish, tanqidiy media tafakkuri, ijtimoiy va kasbiy mas’uliyat, raqamli etik xulq-atvorni shakllantirish orqali yuqori darajadagi raqamli mediakompetentlikka erishish.

Metodning g'oyaviy asosi - Metod "Bilaman → Qadrlayman → Amal qilaman → Baholayman" tamoyiliga asoslanadi.

Bosqich	Aksiologik mazmun
Bilaman	Media bilimlar
Qadrlayman	Qadriyatni anglash
Amal qilaman	Mas'uliyatli faoliyat
Baholayman	Refleksiya

Metodning tuzilmasi amaliy topshiriqlar asosida yanada kengroq qilib tushuntirib berilgan.

Amaliy topshiriq: "O'qituvchi sifatida siz ijtimoiy tarmoqda noto'g'ri axborotni ko'rsangiz, qanday yo'l tutasiz?"

Natija:

- ❖ Media mas'uliyat shakllanadi
- ❖ Qadriyatli pozitsiya aniqlanadi

Talabalarda media kontentni tanqidiy va ongli tahlil qilish ko'nikmasini rivojlantirish.

Usullar: Media-matn tahlili, Feykni aniqlash algoritmi, Keys-stadi.

Amaliy topshiriq: Berilgan yangilikni 5 mezon asosida tahlil qiling: manba, muallif, maqsad, auditoriya, ishonchlilik.

Natija:

- ❖ Tanqidiy fikrlash rivojlanadi
- ❖ Media savodxonlik oshadi

Faoliyatga yo'naltirilgan maqsad: Talabalarning mediakompetentligini real faoliyat orqali mustahkamlash.

Usullar: Web-loyiha, Raqamli kontent yaratish, Guruhli ish.

Amaliy topshiriq: "Raqamli etikaga bag'ishlangan 2 daqiqalik video yoki infografika yarating."

Natija:

- ❖ Amaliy ko'nikma shakllanadi
- ❖ Kasbiy mas'uliyat ortadi

Aksiologik baholash maqsad: Talabalarda o'z faoliyatini qadriyatlar asosida baholash ko'nikmasini rivojlantirish.

Usullar: Reflektiv esse, E-portfolio, O'z-o'zini baholash.

Amaliy topshiriq: "Bugungi mashg'ulot mening raqamli xulqimga qanday ta'sir ko'rsatdi?"

Natija:

- ❖ Barqaror kompetentlik shakllanadi
- ❖ Ongli raqamli xulq mustahkamlanadi

KUTILAYOTGAN NATIJA. Metod qo'llanilganda talabalar - media makonda mas'uliyatli qaror qabul qiladi, feyk axborotni aniqlay oladi, raqamli etikaga amal qiladi, kasbiy faoliyatda media vositalardan ongli foydalanadi.

"QADR-MEDIA" METODI ga asoslanib anketa, test va diagnostika vositalaridan foydalanib talabalar orasida raqamli mediakompetentlik, axborot madaniyati va qadriyatlarni o'rganish. Bu anketa talabalarning media va raqamli kontent bilan ishlashdagi bilim, ko'nikma va munosabatlarini aniqlashga yordam beradi.

So'rovnoma savollari:

Sizningcha, raqamli mediakompetentlik nima?

a) Media kontentni yaratish va tahlil qilish qobiliyati.

b) Axborotlarni tanqidiy tahlil qilish va media xabarlarga mas'uliyatli munosabatda bo'lish.

c) Shaxsiy axborotni himoya qilish va xavfsiz ishlatish.

Siz ijtimoiy tarmoqlarda qanday axloqiy qoidalarga amal qilasiz?

a) Ishonchli manbalardan axborot qidiraman.

b) Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishga har doim e'tibor beraman.

c) Mening yozgan postlarim yoki izohlarim boshqalar tomonidan noto'g'ri tushunilishiga yo'l qo'ymayman.

Siz media axborotlarni qanday tahlil qilasiz?

a) Manba va muallifni tekshiraman.

b) Axborotning haqiqatligini va ishonchliligini tekshiraman.

c) Hech qachon tekshirmayman, oddiy qabul qilaman.

Agar siz noto'g'ri ma'lumotni ko'rsangiz, nima qilasiz?

a) U haqida do'stlaringa xabar beraman.

b) Noto'g'ri axborotni tahlil qilib, javob beraman.

c) Hech qanday amaliyot qilmayman.

Sizni media ma'lumotni iste'mol qilishda qanday qadriyatlar yo'naltiradi?

a) To'g'rilik va halollik.

b) Axborotni ehtiyotkorlik bilan baholash.

c) Axborotni faqat o'z fikrlaringa moslashtirish.

Test: raqamli mediakompetentligi bilan bog'liq bilimlar va ko'nikmalar

Maqsad: Talabalar darajasida raqamli mediakompetentlikni o'lchash. Ushbu test talabalar tomonidan raqamli axborotni tanqidiy tahlil qilish va uni mas'uliyatli ishlatish bo'yicha olingan bilim va ko'nikmalarni baholashga mo'ljallangan.

Test savollari:

Media tahlil qilishda nima eng muhim?

a) Axborotni o'qish.

b) Manbani va muallifni tekshirish.

c) Axborotning rangi va dizayniga e'tibor berish.

Noto'g'ri axborotni qanday aniqlaysiz?

a) Faoliyatni tekshirish.

b) Manba va tarixni tahlil qilish.

c) Faqat rasimga e'tibor berish.

Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishning qanday usulini bilasiz?

a) Parolni saqlash va hech kimga bermaslik.

b) Barcha ma'lumotlarni internetda tarqatish.

c) Faqat xususiy ma'lumotlarni aniq joylarga joylashtirish.

Agar siz ijtimoiy tarmoqda yomon niyatli postni ko'rsangiz, nima qilasiz?

a) Ijtimoiy tarmoq orqali baham ko'raman.

b) Uni hisobdan chiqarib tashlayman.

c) Postni befarq qoldiraman.

Media kontentni yaratishda qanday etik tamoyillarga amal qilasiz?

a) Haqiqiy va ishonchli manbalardan foydalanish.

b) Har qanday manbani ishlatish.

c) Faqat o'zingizning fikringizni kiritish.

Diagnostika vositalari: raqamli mediacompetentligi bo'yicha komponentlarni o'lchash. Maqsad: Talabalarining raqamli mediakompetentlik darajasini aniqlash va baholash. Komponentlar:

1. Kognitiv (Bilim) Komponent:

Savol: Media axboroti qanday tahlil qilinadi?

Natija: Talaba axborot manbalarini, mualliflarni va maqsadlarni tahlil qilishni bilishi kerak.

2. Faoliyat (Ko'nikmalar) Komponenti:

Savol: Talaba qanday qilib noto'g'ri axborotni aniqlaydi va unga qarshi qanday amaliy harakatlar ko'rsatadi?

Natija: Talaba axborotlarni tekshiradi, notog'ri axborotga qarshi javob beradi.

3. Aksiologik (Qadriyatlar) Komponent:

Savol: Talaba raqamli axborotlarga qanday qadriyatlar asosida munosabatda bo'ladi?

Natija: Talaba axborotlarning ishonchliligini va maqsadini inobatga oladi.

4. Refleksiya (O'zini baholash) Komponenti:

Savol: Talaba o'zining media bilan ishlash faoliyatini qanday baholaydi?

Natija: Talaba o'z faoliyatini tahlil qilib, yaxshilash yo'llarini topadi.

Diagnostika: baholash mezonlari

Komponent	Mezon	Yuqori	O'rta	Past
-----------	-------	--------	-------	------

Kognitiv (Bilim)	Media axborotlarini tahlil qilish darajasi	Mukammal	Yaxshi	Yetarli emas
Faoliyat (Ko'nikmalar)	Noto'g'ri axborotni aniqlash va javob berish	Mustahkam	O'rtacha	Yetarli emas
Aksiologik (Qadriyatlar)	Media bilan mas'uliyatli munosabat	Yuqori daraja	O'rta daraja	Past daraja
Refleksiya (O'zini baholash)	Faoliyatni tahlil qilish va yaxshilash	Mukammal	Yaxshi	Yetarli emas

Ushbu anketa, test, diagnostika vositalari tajriba-sinov ishlari davomida talabalarni baholash, ularning raqamli mediakompetentlik darajasini aniqlash va metodning samaradorligini o'lchash uchun keng qo'llaniladi. Bu vositalar Tajriba guruhi va Nazorat guruhi o'rtasida natijalarni taqqoslashda ham yordam beradi.

Xulosa. Aksiologik yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar jarayonida talabalarda raqamli madaniyatga ijobiy munosabat, ijtimoiy mas'uliyat, kasbiy qadriyatlar hamda media makonda ongli xatti-harakat shakllanadi. Bu esa ularning nafaqat bilim darajasini, balki shaxsiy va kasbiy pozitsiyasini ham mustahkamlaydi. "QADR–MEDIA" METODI" orqali tajriba guruhi va nazorat guruhlari quydagicha taqqoslanish mumkin.

Tajriba guruhida raqamli mediakompetentlikning kognitiv, operatsion-faoliyat, aksiologik va refleksiv komponentlari bo'yicha sezilarli o'sish qayd etiladi. Xususan, talabalar:

raqamli axborotni tanqidiy tahlil qilish;

mediakontentning ishonchliligini baholash;

raqamli etikaga rioya qilish;

axborot xavfsizligi va shaxsiy ma'lumotlarni himoyalash bo'yicha bilim va ko'nikmalarini amaliy faoliyatda qo'llay olish darajasiga erishdilar.

Nazorat guruhida esa an'anaviy o'qitish usullari asosida olib borilgan mashg'ulotlar natijasida mediakompetentlikning rivojlanishi sustroq kechgani

kuzatildi. Taqqoslovchi tahlil natijalari tajriba guruhida yuqori va o'rta darajadagi mediakompetentlik ko'rsatkichlari sezilarli darajada oshganini ko'rsatadi.

Olingan natijalar ishlab chiqilgan metodikaning samaradorligini tasdiqlab, bo'lajak informatika o'qituvchilarini zamonaviy raqamli ta'lim muhitiga tayyorlashda aksiologik yondashuvning muhim pedagogik imkoniyatlarga ega ekanini ko'rsatadi. Tadqiqot asosida tayyorlangan tajriba-sinov rejasi, anketa, test va diagnostika vositalari talabalarning raqamli mediakompetentligini aniqlash va monitoring qilishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqotda aksiologik yondashuv asosida bo'lajak informatika o'qituvchilarida raqamli mediakompetentlikni rivojlantirish metodikasi ilk bor kompleks va tizimli tarzda ishlab chiqiladi hamda ilmiy jihatdan asoslanadi. Tadqiqot natijalari asosida ishlab chiqilgan metodik tavsiyalar umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'qituvchilarni tayyorlash sifatini oshirishga xizmat qiladi. Tadqiqot materiallaridan o'quv-uslubiy qo'llanma, dars ishlanmalari, elektron ta'lim resurslari yaratishda foydalanish mumkin.

Hozirgi texnologiyalar rivojlangan davrda har bir darsni AKT vositalaridan foydalangan holda o'tish alohida ahamiyat kasb etadi. Shu o'rinda aytish joizki har bir pedagog hozirgi zamon talabidan kelib chiqqan holda darslarni tashkil eta olish lozim deb o'ylayman. AKT vositalari hayot faoliyatimizning bir bo'lagiga aylanib qoldi desak mubolag'a bo'lmaydi.

Adabiyotlar

1. Buckingham, D. Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture. Polity Press, 2003.
2. Mike Ribble'ning rasmiy sayti — *DigitalCitizenship.net* (9 ta element va S3 (Safe–Savvy–Social) ramkasi): <https://www.digitalcitizenship.net/>. [Digital Citizenship+1](#)
3. Potter, W. J. Media Literacy. SAGE Publications, 2019.
4. Livingstone, S. Children and the Internet: Great Expectations and Challenging Realities. Polity Press, 2014.
5. Xamidov, A., Abdullayeva, M. Media madaniyat va media savodxonlik asoslari. Toshkent: Fan, 2020.
6. UNESCO. Media and Information Literacy Curriculum for Teachers. 2021.
7. Usmonov, A. Raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasi. Toshkent: TDPU nashriyoti, 2022.
8. Yuldasheva, G. Aksiologik yondashuvning pedagogik asoslari. O'zbekiston pedagogika jurnali, 2021
9. Yo'ldoshev J. G.
Pedagogik texnologiyalar. — Toshkent, 2010. Shaxsga yo'naltirilgan va qadriyatga asoslangan ta'lim.
10. Xolmatova M. A. Ta'lim jarayonida aksiologik yondashuvning pedagogik ahamiyati. — ilmiy maqola.